

Маруховська-Картунова Ольга Олександрівна

кандидат філософських наук, доцент,
зав. секції суспільних наук,
доцент кафедри іноземних мов
та загальноосвітніх дисциплін
Університету економіки та права «КРОК»,
м. Київ, Україна

**РОЛЬ КОНФЛІКТОЛОГІЇ У ФОРМУВАННІ
ЕТНОКОНФЛІКТОЛОГІЧНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ
СТУДЕНТІВ У КОНТЕКСТІ «КОНЦЕПЦІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ СТІЙКОСТІ»**

Повномасштабна агресія Російської Федерації проти України 2022 року ставила собі за мету денацифікацію, демілітаризацію та деєвропеїзацію України, а отримала повністю зворотній ефект: замість «денацифікації» виникло більш консолідоване та вмотивоване на перемогу українське громадянське суспільство з високим рівнем патріотизму та ставленням до свободи і незалежності України як до найвищої цінності. Замість мети Росії щодо демілітаризації України, за допомогою США, Великобританії та країн Європейського Союзу відбулося масштабне за обсягом переозброєння Збройних Сил України за стандартами НАТО. Замість деєвропеїзації України, 23 червня 2022 року відбулася велика історична подія – ухвалено рішення главами держав та урядів ЄС про надання нашій державі

статусу країни-кандидата на членство в Європейському Союзі. Усе це свідчить про те, що заявлені основні стратегічні цілі Росії в цій жахливій, нічим неспровокованій війні проти України не були досягнуті [1] завдяки мужності, героїзму і патріотичної готовності наших військових захищати свою землю від агресора до перемоги та консолідації і згуртованості українського народу.

Ефективною відповіддю на сучасні виклики та загрози територіальній цілісності України стало формування та зміцнення національної стійкості українського суспільства та держави як системи забезпечення національної безпеки України. Як слушно зазначає відома вітчизняна науковиця І.О. Кресіна, «поза суверенною державою визнається право вживати усіх допустимих відповідно до міжнародного права заходів для збереження своєї територіальної цілісності. ... Територіальна цілісність є конституїтивним принципом організації держави та міжнародного права, вона тісно пов'язана з безпекою громадян» [2, с. 6-7].

Згідно опитування Київського міжнародного інституту соціології (КМІС), проведеного 07-13 вересня 2022 року більшість громадян України – 87% українців не готові на жодні територіальні поступки у війні Росії з Україною. Цей показник, як стверджує заступник директора КМІС, в порівнянні з липневим опитуванням цього ж року зріс на 3%, а в порівнянні з травневим на 5% [3].

Графік 1. З яким з цих тверджень щодо можливих компромісів для досягнення миру з росією Ви згодні в більшій мірі? [3].

Дослідження концептуальних підходів до забезпечення національної безпеки держави зумовило виникнення та поширення відносно нового в Україні поняття та концепту національної стійкості (англ. national resilience) саме в суспільній та державній сферах як категорії безпекових досліджень.

Суттєвий внесок у розробку і дослідження теоретичних та практичних аспектів концепту національної стійкості зроблено вітчизняною дослідницею О.О. Резніковою, яка визначає поняття «національна стійкість» як «здатність держави та суспільства

ефективно протистояти загрозам будь-якого походження та характеру, адаптуватись до змін безпекового середовища, підтримувати стає функціонування, у т.ч. під час криз, швидко відновлюватися після криз до оптимального за визначених умов рівня рівноваги» [4, с. 35-36]. Слід зазначити, що у запропонованому нею визначенні дефініція «національна стійкість» використовується не у контексті збереження цілісності й розвитку певного етносу, а в більш широкому сенсі, тобто слово «національна» означає приналежність не до певного етносу, а до конкретної держави і стосується колективної загальнонаціональної суб'єктності.

Погоджуючись у цілому з наведеним вище визначенням поняття «національна стійкість», утім зазначимо, що цікавим з точки зору етнополітології та етнополітичної конфліктології є введення у науковий обіг вітчизняною дослідницею В.А. Явір поняття «етнонаціональна стійкість», що означає «здатність етнополітичної системи (держави у взаємодії з поліетнічним суспільством) підтримувати розвиток шляхом: 1) передбачення, виявлення, запобігання внутрішнім та зовнішнім етнополітичним загрозам; 2) інкорпорування етнополітичних загроз, трансформації їх у додатковий ресурс/імпульс розвитку етнополітичної системи; 3) протидії, опору викликам та повернення до стану рівноваги після агресії чи розбалансування» [5, с. 202].

Виходячи з нещодавно затвердженої Указом Президента України від 27 вересня 2021 року державної «Концепції забезпечення національної системи стійкості» слід зауважити, що в цьому визначенні зокрема, та в усьому тексті «Концепції» взагалі, недостатню увагу приділено саме ролі системи освіти й науки – освітянських та наукових установ, інституцій та закладів, особливо вищих навчальних закладів. Так, в тлумаченні цієї категорії «національна система стійкості» підкреслюється, що це «комплекс цілеспрямованих дій, методів та механізмів взаємодії органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, інститутів громадянського суспільства, які гарантують збереження безпеки і безперервності функціонування основних сфер життєдіяльності суспільства і держави до, під час і після настання кризової ситуації» [6].

Варто звернути увагу на те, що подальший розвиток освіти й науки та підготовка кадрів у всіх сферах соціально-економічного розвитку суспільства набувають все більшої значущості у контексті зміцнення національної безпеки та забезпечення національної та етнопонаціональної системи стійкості України. «Поширення знань про сучасні ризики та загрози, а також формування культури безпеки суспільства та моделі відповідальної поведінки в суспільстві має починатися з дошкільної освіти і тривати протягом усього життя людини» [4]. Тому слід більш широко та активно

впроваджувати та поширювати в українському суспільстві в цілому, і зокрема серед студентської молоді вищих навчальних закладів необхідні знання про національну безпеку, загрози та кризові ситуації, про міжнародні, політичні та етнополітичні конфлікти, розробляти і впроваджувати у навчальний процес спеціальні навчальні програми й курси. Такими вкрай важливими й необхідними для усіх спеціальностей бакалаврату мають бути затверджені на рівні Міністерства освіти й науки України у якості обов'язкових освітніх компонентів освітніх програм і навчальних планів бакалаврату такі навчальні дисципліни, як: «Політологія» та «Конфліктологія і теорія переговорів», а також у якості вибіркових освітніх компонентів – «Національна безпека України», «Етнополітична конфліктологія» та ін.

При цьому слід особливо відзначити, що основними завданнями конфліктології та етнополітичної конфліктології як навчальних дисциплін є: аргументовано доводити студентам, що причинами зародження та ескалації етнополітичних конфліктів та міждержавних війн є не відмінності й особливості (мовні, культурні, релігійні чи якісь інші) самих етнонаціональних спільнот, а порушення їх прав, будь-які утиски або дискримінація за етнічною ознакою, а також на конкретних прикладах показувати студентам, що етнополітичні конфлікти та міждержавні війни є найбільш складними, суперечливими, трагічними і небезпечними

для поліетнічних країн та занадто складними для їх управління та врегулювання [7, с. 291].

Все це дає підстави для висновку, що ці компетентності вкрай необхідні усім студентам вищих навчальних закладів, освітянам та науковцям поліетнічних країн, зокрема для запобігання ескалації етнополітичних конфліктів та міждержавних війн, забезпечення національної та етнополітичної безпеки, збереження національної єдності та стійкості, а головне – відновлення та збереження територіальної цілісності нашої незалежної держави України.

Література:

1. За час війни в Україні Росія не змогла досягти стратегічних цілей – Пентагон. URL : <https://www.pravda.com.ua/news/2022/09/20/7368209/> (Дата звернення : 20.09.2022).
2. Кресіна І.О. Відновлення територіальної цілісності держави – основне завдання нинішнього етапу державотворення в Україні. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2017. № 8 (190). С. 6-10. URL : file:///C:/Users/Admin/Downloads/bmju_2017_8_3.pdf (Дата звернення : 17.09.2022).

3. Динаміка готовності до територіальних поступок для якнайшвидшого завершення війни : результати телефонного опитування, проведеного 7-13 вересня 2022 року. Пресреліз КМІС URL : <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1133&page=1> (Дата звернення : 19.09.2022).
4. Резнікова О.О. Національна стійкість в умовах мінливого безпекового середовища : монографія. Київ : НІСД, 2022. 456 с.
5. Явір В.А. Формування етнонаціональної стійкості в умовах російсько-української війни. Науковий журнал «Політикус». 2022. Вип. 1. С. 201-205.
6. Концепція забезпечення національної системи стійкості, затверджена Указом Президента України від 27 вересня 2021 року № 479/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4792021-40181> (Дата звернення : 18.09.2022).
7. Маруховська-Картунова О.О. Формування етнополітичних конфліктно-консенсусних компетентностей як складової циклу загальних компетентностей студентів. Гілея : науковий вісник. Збірник наукових праць. 2015. Вип. 99. С. 289-292.